

הקצין הולך, הג'נטלמן נשאר

הצדעה לאיש יקר ומוערך - הנציב היוצא של שירות בתי הסוהר, רב גונדר יעקב גנות, שהוביל את שב"ס למהפכה ארגונית בשורותיו, הצעידו בהצלחה לעבר יעד הפיכתו לרשות הכליאה המרכזית בישראל ולהגשמת יעדים חדשניים רבים נוספים ■ ראיון פרידה מעמיק ומרגש, עם צביטה בלב

מאת: טל בשן

בלשכתו של נציב שירות בתי הסוהר היוצא, רב גונדר יעקב גנות, העסקים כרגיל - לפחות לכאורה. גנות משיב לשאלות בחיתוך הדיבור הענייני והרוגע שלו, קורא מדי פעם לרלי"שית, שלי, מחיך למשמע הערה משעשעת או טלפון שקיבל. הסימן היחיד לכך שמשוהו אכן התרחש הם צלצולי הטלפונים הבלתי פוסקים שהוא מקבל במהלך הראיון - פוליטיקאים, אישי ציבור, מכרים - כולם מתקשרים לברך, לחזק את ידיו, להציע, ולהיפרד מהחייל הוותיק ביותר בשירות כחולי המדים - 42 שנה, מתוכן כמעט ארבע שנים בתפקיד נציב שב"ס, שהגיעו כעת לסיומן.

גנות הוא קצין למוד קרבות, שידע אי-אילו מצבים קשים בחייו. עוצמתו ניכרת בכל. משם, יש להניח, למד להפנים, להתגבר, לא להפגין חולשה ולהמשיך הלאה, ונראה שאת בדיוק החליט לעשות גם עם קבלת ההחלטה לפרוש. את תגובתו למחול השדים הבלתי צפוי שהתרחש סביב מינויו למפק"ל והחלטתו להסיר מועמדותו, את רצונו לסיים ולפרוש מתפקידו הנוכחי, בו עשה לכל הדעות מהפכה גדולה, את כל אלו - הוא לא יפגין בגלוי. כקצין וגינטלמן, גנות מפרגן למחליפו, בטוח שיימצא האיש המתאים גם לפקד על משטרת ישראל, נפרד בהצדעה ועם הערכה רבה מכל אנשי שב"ס - ומביט קדימה, לחיי האזרחות. "אולי אוכל בפעם הראשונה ב-40 שנה לקום סוף סוף בשבע בבוקר, במקום ברבע לארבע", הוא אומר בחיך על הפרידה העתידית.

ממונה ירקי על 100 איש... בקיצור, אלה שטויות. נכון, כואב לי שמישהו חשב שינציב כן מצא - אבל מפכ"ל לא! אבל לא אלמן ישראל, ואני משוכנע שהשר מצא את האיש הנכון לתפקיד המפכ"ל בזמן הנכון, וכמו שאמרתי, אני מביט הלאה, לעבר האפשרויות הרבות שניצבות לפניי ביום שאפשוט את המדים, והן לא פחות מעניינות".

בטלפונים, בתגובות באינטרנט, חוזר המשפט 'המשטרה הפסידה, המדינה הפסידה' -

"שטויות, אני סומך על כך שמי שימונה כמפכ"ל, יצעיד את המשטרה קדימה".

מהפכה בשירות

אחרי 38 שנות שירות בכוחות הביטחון, נקרא גנות אל הדגל לתפקיד נציב שירות בתי הסוהר. ההודעה על מינויו נחתה עליו באופן בלתי צפוי, כאשר חזר מטויל בחו"ל. השר לבטחון פנים דאז, עוזי לנדאו, הודיע לו כי הוא

קבלת דרגת רב גונדר

מתכוון למנותו לראש מנהלת ההגירה שהוקמה באותה עת, וכי עשרה חודשים לאחר מכן הוא מתכוון למנותו לנציב שירות בתי הסוהר. "לא היה לי הרבה זמן להרהר. למען האמת, השר הודיע לי שיש לי שתי דקות להיענות בחיוב להצעה, כיון שכל סבב המינויים במשטרה תלוי בהסכמתי", סיפר גנות בעבר. "קיבלתי את ההצעה ללא ויכוחים. מה שעניין אותי מיד זה איך לעשות את העבודה בצורה הטובה ביותר".

אחרי שהקים את מנהלת ההגירה, והוביל אותה בתוך זמן קצר בהצלחה להגשמת יעדיה, התקדם גנות ביוני 2003, בשיאה של האינתיפאדה השנייה, לתפקיד נציב שב"ס. הוא 'צללי' לתפקיד מיד, בלי ליהנות אפילו ממאה ימי חסד ובלי תקופת לימוד וחפיפה. כדרכו הנמרצת, הציב גנות לשירות שורה של יעדים: מהתעצמות השירות, והפיכת שב"ס לרשות הכליאה המרכזית בארץ - ועד שיפור המורל ותנאי השירות של סוהרי הארגון ולוחמיו, לרבות שיפור השירות בבתי הכלא. וכדרכו, וזה כבר מסובך יותר, אף עמד ביעדים אלה בהצלחה תוך זמן קצר יחסית.

המספרים מדברים בעד עצמם: בתוך שלוש שנים הוכפל מספר האסירים בשב"ס מ-12,000 ל-24,000; מתקני הכליאה הצבאיים והמשטרתיים הועברו בהדרגה, אך תוך פרקי זמן קצרים, לאחריות שב"ס; שודרגו לאין-ערוך והותאמו לתפיסת הביטחון של הארגון. תקציבים נוספים, במיליוני שקלים, הוזרמו מהאוצר, בתי כלא חדשים נפתחו, בהתאם לצורכי הכליאה המתקדמים, והמתקנים הישנים שופצו והורחבו. במקביל, נערך גיוס מסיבי של כוח אדם איכותי נוסף לסגל שב"ס, שהגדיל את שורותיו בכ-100% משרות חדשות: מ-3,800 אנשי סגל לכ-7,000 בימים אלה.

גם החזון שנראה בזמנו מוזר - גיוס חיילי חובה בשירות סדיר לעבודה עם שאר הסוהרים והקצינים בבתי הסוהר הבטחוניים - קרם עור וגידים. גנות

ובכל זאת, נסיבות פרישתך אינן רגילות. איך אתה מרגיש עם כל מה שקרה בחודשים האחרונים? אתה כועס? מאוכזב?

"אני אולי אפתיע את השואלים - אני לא מאוכזב, כי אדם מתאכזב ברגע שהוא יוזם ומאד רוצה משהו. אני לא יזמתי את העניין, לא הפעלתי לחצים ולא שתדלנות. השר לבטחון הפנים, דיכטר, הציע לי את תפקיד מפכ"ל המשטרה. חשבתי שאני מסוגל לתרום - לא כפראזה, אלא כי אני באמת מאמין בזה, ונתתי את הסכמתי. זה הכל. אני כן כועס על היעליוס, על הדיספרפורציה שבתגובה לגבי אירוע שקרה לפני כל כך הרבה שנים, ואנחנו מדברים על ארוחת ערב עם אנשים שעזרו לי במסגרת תפקידי, כשבאותה ארוחה היו גם הרמטכ"ל דאז, ראש השירות ומכובדים אחרים. אבל, זה כבר מאחורי, ואני מביט קדימה ליום שלמחרת".

ודאי שאלת את עצמך, כמו רבים אחרים - איך זה שלפקד על שב"ס זה כן בסדר, ועל המשטרה - לא?

"זה באמת הרגיו אותי. תפקיד נציב שב"ס, עם כל הכבוד הראוי לתפקיד

"אין משמח יותר מלראות סוהר"

וסוהרת בשירות סדיר אצלנו מסיימים

קורס קצינים לראשונה, עם עוד עשרות

צוערים מבוגרים מהם. זה

עידוד למצוינות"

מצדיעים לאיש

המפכ"ל, גדול ורחב היקף לא פחות. אני לגמרי לא מסכים עם אלה שהחליטו שזה לא דומה למפכ"לות. לא רק שזה דומה, אלא שלדעתי בהרבה מאד מובנים זהו תפקיד הרבה יותר רחב. סמכויות נציב שב"ס לגבי שלילת חופש של אסירים, ביטול מנהלי, מניעת שחרור מוקדם, הכנסה לכלא של עובדי שירות והכנסת אסירים לצינוק - הן מעבר לסמכויות שיש למפכ"ל, ודאי בתחומים מהסוג הזה. אני ממונה על 30,000 איש בכל התחומים, מקידום ועד שלילת החופש, ואלה סמכויות אדירות. גם להגיד שהסמכויות של תפקידך נקבעות לפי מספר האנשים שבפיקודך זו לא אמירה חכמה. לפי קו החשיבה הזה, היועץ המשפטי לממשלה הוא חסר סמכויות, כי הרי הוא

גדולה כל כך, דווקא בתקופה של קיצוצים משמעותיים בשאר משרדי הממשלה?

"צריך להבין את התהליך - ראש הממשלה התמודד עם לחצים עצומים בנושא כליאת אסירים בטחוניים, ומרגע שהתקבלה החלטה להרחיב את יכולת הכליאה שלנו, בשל אותם צרכים בטחוניים, הוקצו לנו עוד תקציבים - תוספת של 21 מיליון שקלים רק בשנת 2003. במקביל, בנייתו של בית הסוהר 'גלבער', שהחלה עוד לפני שהגעתי - הסתיימה. קיבלנו תקציב לשדרג את כלא 'גבעון', כלא 'רימונים' הושלם, כלא 'אופק' הושלם, והכל קרה בשנה הראשונה לכהונתי".

תוספת מקומות הכליאה והתקציבים שהתקבלו השפיעו כמובן על נושא

עם השר לבטחון הפנים בטקס סיום קורס פיקוד ומטה בשב"ס

התעקש כי זהו דור העתיד והטמיע את התפיסה בארגון. היום משרתי בבתי הכלא 1,000 חיילים סדירים. הם מהווים חלק אינטגרלי ובלתי נפרד מכוח האדם, ומשרתים בכל קשת התפקידים, לרבות שני קצינים צעירים בשירות סדיר. המהפך הארגוני, כזכור, התרחש בתקופה סוערת, בה גויס שב"ס גם לנושא 'ההתנתקות' ולמשימות בטחוניות ולאומיות נוספות.

מה חשבת על שב"ס לפני שנכנסת לתפקיד?

"לא נעים להגיד, שירתתי במשטרת ישראל 38 שנים לפני שהגעתי לשב"ס, מתוכם בעשור האחרון הייתי חבר ספ"כ במשטרה, ולמרות זאת, כשהגעתי לשירות בתי הסוהר - גיליתי שנחתתי במקום שאני לא מכיר, לא יודע עליו מספיק, לא מעורה. מקום שהוא הרבה מעבר למה שחשבתי, מכל הבחינות".

עם אילו נושאים בוערים התמודדת בתחילת דרכך בשב"ס?

"עם כניסתי לתפקיד נתקלתי מיד בלחצים אדירים שהפעילו צה"ל, שב"כ והמשטרה למתן מקומות כליאה, ולדיונים אינסופיים אצל ראש הממשלה, כשבכל דיון עולה נקודת התורפה בפעילות כל הגורמים: מחסור במקומות כליאה. לא היה דיון אחד, או הערכת מצב אחת, שבהם עניין המחסור במקומות כליאה לא עלה. השר היה שולח אלי כל שלושה חודשים מכתב 'הצילוי' עם שלושה סימני קריאה. היה ברור שנושא מקומות הכליאה הוא המענה הבסיסי לצורכי שב"כ, במאבק למניעת פיגועים. אני זוכר שהשיא היה כחודש אחרי שהגעתי לתפקיד - קיבלתי טלפון בהול מסגן הרמטכ"ל דאז והרמטכ"ל דהיום, רב אלוף גבי אשכנזי, חבר שלי לדרך מזה שנים רבות, שדרש והתחנן שאמצא מקומות כליאה. אני נציב שירות בתי הסוהר ב', הוא אמר. צריך לזכור שבאותה תקופה, בשיא האינתיפאדה, היו באחריותו 5,000 מקומות כליאה לאסירים בטחוניים, כשכל שב"ס הכיל פחות מ-12,000 מקומות כליאה לאסירים פליליים ובטחוניים כאחד.

ביקור בבית מעצר הדרים

מה גנות חושב:

על יגאל עמיר, זאב רוזנשטיין ואסירים מפורסמים אחרים -

"יגאל עמיר הוא דמות שהעסיקה אותנו הרבה, הרבה מעבר למה שהיה צריך, בגלל היותו בעייתי. באופן כללי, בניגוד למה שהציבור חושב, כל היחשובים בבתי הסוהר הם רק כמה מתוך 24 אלף אסירים. הם חשובים אולי בחוץ, אבל אצלנו זהו עוד אסיר, עם הצרכים הייחודיים שלו, הטיפול הייחודי - אבל אין רק אחד כמוהו. יש לפחות עוד מאתיים..."

על המערכת המשפטית -

"אני מבין את הצד שלהם, את הלחצים, את השיקולים. הם לא תמיד היו נוחים לנו, אבל לא הרגשתי אף פעם שנעשו שם דברים כדי לפגוע בנו במתכוון. היו לנו יחסים טובים מאד עם פרקליטות המדינה ועם הפרקליט המחוזי, והיו יחסי עבודה מצוינים עם בית המשפט העליון. לא קיבלנו מהם הערה אחת במשך ארבע שנים".

על השתלבות חיילים סדירים בשב"ס -

"זהו חזון חשוב בעיני, שהפך למציאות: להכשיר בהדרגה את דור העתיד של שב"ס מתוך שורות צה"ל, בדיקו כמו במג"ב. לשמחתי התחלנו במהלך הזה ואני מקווה שהוא יתרחב בהדרגה. אין משמח יותר מלראות סוהר וסוהרת בשירות סדיר אצלנו מסיימים קורס קצינים לראשונה, עם עוד עשרות צוערים מבוגרים מהם. זה עידוד למצוינות. חשוב להבהיר כל הזמן שאנחנו צריכים לעשות הכל כדי לקלוט את החיילים בין שורותינו בצורה הטובה ביותר. ביום שיכולתי לשלוח חייל בודד למולדובה לראות את הוריו - כמי שהתגייס בגיל 17 וחצי, גם חייל בודד - התרגשתי כאילו באותו יום נסעתי בעצמי".

השיחה ההיא הובילה לסדנה אסטרטגית שיזמתי, סדנה שהסתיימה בהחלטה משמעותית מבחינת שב"ס: חזון להפיכת הארגון לרשות כליאה מרכזית, אליה יועברו מתקני הכליאה מצה"ל ומהמשטרה. החלטה נוספת שקיבלנו, היתה לערוך בדיקה מחודשת של המבנה הארגוני במטה הנציבות. הסדנה שימשה זרז לקבלת ההחלטות להפיכת הארגון לרשות כליאה מרכזית, ועם הזמן החזון התגבש ליעד. לשמחתי, עם כניסתו לתפקיד של השר לבטחון הפנים, אבי דיכטר, הוא נתן את הדחיפה האחרונה להכנסת המשטרה לתהליך של העברת מתקניה ומשימותיה בתחום הכליאה והליווי לידי שב"ס. עוד נושאים שעמדו על הפרק שנים רבות בשב"ס, איתם התמודדתי כבר בתחילת הדרך, היו העלאת המורל והדימוי העצמי של הסוהרים ונושא מניעת בריחות אסירים. לאחרון, כמובן, היה צורך בהצטיידות מחודשת באמצעי ביטחון חדישים ובציוד אישי לסוהרי הביטחון, ובהכשרות מיוחדות, שהן חלק ממרכיב הטיפול באסירים בטחוניים".

איך שכנעת את פקידי האוצר לאפשר לכם התרחבות תקציבית ותקנית

מאסירי שירות בתי הסוהר הם אסירים בטחוניים כבדים, ולמרות הלחץ שלהם ומספרם הגדול - הם לא קיבלו פריווילגיה אחת יותר ממה שהיה נהוג. סעיפים שהפריעו לניהול התקין של אחזקתם, כגון מטבחים עצמאיים והכנסת מצרכים בצורה חופשית - נשללו ונעלמו מהלכסיקון של שב"ס. ניסיתי לשמור איתם על יחסים ענייניים, אבל במקביל שמרתי בקנאות על תחומים שיש להם השפעה על בטחון המדינה, כגון נוהלי ביקורים מאחורי זכוכית, חיפושים על פי הצורך וכדומה, בלי שום התחשבות".

איך התמודדת עם שביתת הרעב הגדולה של האסירים הבטחוניים?

"עם גיבוי מוחלט של המשרד לבטחון פנים והנחישות שלנו, העניין הסתיים בשקט, ובלי נפגעים. כשמביטים על מקרים דומים בעולם, מבינים

ביקור עם ראש הממשלה ביחידת מצדה

את גודל ההישג. שביתת רעב בסדר גודל כזה לא היתה בשנים האחרונות באף מקום בעולם - בתורכיה השתתפו פחות מ-1,000 אסירים בשביתה מהסוג הזה, ואחרי כשבועיים פינו אותם עם חיילים. באירלנד, שבתו רעב פחות מ-300 איש, והתאבדו שם יותר סוהרים מאסירים. אצלנו, השתתפו בשביתת הרעב כ-4,000 אסירים, אבל אף אחד מהם לא התאבד, אף אחד לא נפגע, והם חזרו מרצונם לתפקוד רגיל אחרי 18 יום".

אגב נושאי השיקום והטיפול, האם הם לא הוזנחו קצת לטובת העיסוק בביטחון?

"אני גאה לומר שבמשך כל ארבע השנים שלי בשב"ס, שמרתי על נוהל של יטייס אוטומטי בכל מה שקשור לתקנים בתחומים אלו. למרות שקראתי להם 'תומכי לחימה', למדתי מהר מאד על מרכזיותם וחשיבותם של אנשי הטיפול והשיקום - בשמירה על השקט, הרוגע, ובתרומתם לחברה. לא הפחתנו שעה אחת של תעסוקה, של חינוך או של רפואה מסדר היום. למעשה, המערכת גדלה, קלטנו הרבה רופאים ואנשי חינוך חדשים, והרחבנו את מסגרת הטיפול. ויש לכך תוצאות בשטח: אם אחוז העבריינות החוזרת עומד אצלנו על כ-60%, כמו בכלל אירופה, הרי שבאגפים שבהם אנחנו משקיעים בנושאי הטיפול והשיקום, הורדנו את אחוזי החוזרים לכלא בצורה משמעותית. אחוז החוזרים למאסר כיום באגפים אלה נע בין 9 ל-26 אחוזים. זה חשוב, זו התרומה שלנו לחברה, ואסור שמישהו יפגע בה".

איך אתה מתייחס לתופעה של שוחד וטובות הנאה בין אסירים לסוהרים?

"ככל עוד יש אסירים ויש סוהרים - תמיד יהיו בעיות של טובות הנאה, ובמקום שבו שוהים 24,000 אסירים, עליהם מפקחים 7,000 סוהרים, יש מטבע האדם מקרים ונסיונות בתחום הזה. אם היו מקרים כאלה - הגבנו מהר, בלי טיוח, מתוך תפיסה שעדיף להגיב ביוזמתנו, מאשר להשאיר עניינים בלתי פתורים שאחר כך יתפוצצו לנו בפנים. מצד שני, אנחנו עושים את הכל, מבחינתנו, שהסוהרים לא יגיעו למצב שבו יזדקקו לטובות הנאה. כאן המקום להדגיש שיש מדינות בעולם שבהן הסוהרים מקבלים את המשכורות הגבוהות במשק, כדי, כמו שאומרים, לא להעמיד מכשול בפני עיורור".

תוספת מקומות הכליאה והתקציבים שהתקבלו השפיעו כמובן על נושא הגיוס. "באותה תקופה בדיוק שוחררו כ-6,000 אנשי צבא קבע, ואילו במשטרה ובמג"ב נעצרו הגיוסים. החלטנו לנצל את ההזדמנות לבצע שינוי דרסטי ברמה ובאיכות המתגייסים לשב"ס - מבחינת השכלה, יכולת מבצעית ויכולת אינטלקטואלית. מצד שני, התוספת המשמעותית של אסירים בטחוניים שקבלנו לאחרינו, הובילה להחלפת כוחות העבודה שנשארו במשמרות הלילה ולהקמת יחידת 'מצדה'. זוהי יחידה מיוחדת מסוגה בארץ, שארגוני כליאה ממדינות אחרות כבר הגיעו לכאן ללמוד ממנה. תפקידה לשמש מצד אחד יחידת כוננות ומצד שני, יחידת התערבות, ולתת מענה מבצעי למצבים מיוחדים ומורכבים מול האסירים. בו זמנית,

"מיום כניסתי לתפקיד, כדי למנוע את הצורך בהדלפות, קבעתי כמדיניות לפתוח את השירות כלפי התקשורת והציבור, ואני חושב שזהו אחד ההישגים שלי. לא הסתרנו כלום, פתחנו הכל"

בטקס קבלת דרגות של מפקדי מחוזות

הרחבת יכולת הכליאה הובילה להגדלה משמעותית של יחידת 'נחשון', שניצלה את ההרחבה לשינוי דרסטי, לתוספת משמעותית של כוח אדם, לגיוס רחב של לוחמים מקצועיים ואיכותיים, להעלאת רמת הציוד, רכישת אופנועים, כלבים וכן הלאה. והנה, בלי שתרגיש, כתוצאה מכל התהליכים האלה - אתה משנה את פני הארגון".

דגש על הטיפול בבטחוניים

עם כניסתו של גנות לתפקיד, קיבל כל נושא הביטחון בשירות בתי הסוהר זריקת מרץ ודגשים שלא היו בעבר. אם קודמתו בתפקיד, רב גונדר אורית אדטו, שמה את הדגש על נושאי השיקום והחינוך - שם גנות את כל כובד משקלו, רוב תקופת כהונתו, על נושא מניעת הבריחות והטיפול באסירים הבטחוניים. "אני מאד מעריך את מה שהנציבה הקודמת עשתה בנושאי הטיפול והשיקום, אלה בהחלט נושאי דגל אצלנו, אבל האינתיפאדה והצרכים הבטחוניים הגדלים שינו קצת את הכיוון. צריך לזכור שהיום, 50%

ענישה - הכל בכל מכל, וזה לא פשוט. כל אחד צריך לדאוג למשבצת שלו, כי אם תהיה בעיה עם סוהר אחד באגף, נניח, כל הארגון ייכשל. מספיק שקצין חשמל של שב"ס לא דאג מראש לגנרטור - והופ, תקלה אדירה בכלא של 1,000 מחבלים או מאות ראשי משפחות פשע. כל אחד כאן תלוי בשני, בכל כך הרבה מקצועות וללא גיבוי, כי אנחנו לא ארגון עם עודפי שומנים, ואם אחד חסר - אתה בבעיה.

"ולמרות הכל, הארגון הכפיל את כוחו ואת האכלוס שלו, תוך כדי תנועה! אנחנו איתרנו כוח אדם, גייסנו, הכשרנו, מיינו, הפעלנו ובנינו - תוך כדי פעילות שוטפת, ותוך כדי ההתמודדות עם משימת ההתנתקות, שגם בה

סיור בכלא קציעות

דברים שלא ידעתם (או שכחתם) על יעקב גנות:

- הוא התגייס בגיל 17 וחצי, כחייל בודד, ומאז יש לו חולשה גדולה לחיילים בודדים. בטקס הרמת כוסית במחלקת האסיר בפסח שעבר, הוא ניגש לחיילים, טפח על שכמם, וכשגילה את ולדימיר, סוהר בשירות חובה בודד בארץ, עולה מבלרוס שלא ראה את הוריו מאז עלה - ארגן לו תוך יום כרטיס טיסה, וזיה וחליפה ושלח אותו לבלרוס, לבלות את ליל הסדר עם משפחתו.
- במלחמת ששת הימים, כקצין סדיר בפלוגה של אנשי קבע, מצא את עצמו מנקה את בית הסוהר בשכם ואת משטרת סנור. 'סוג של סגירת מעגל' הוא קורא לזה בחיך.
- פעמיים חילץ פצועים משדות מוקשים: פעם אחת קיבל אות מופת וזניפה, ובפעם האחרת - ציון לשבח של מפקד החיל.
- משנת 1963 התגורר בנצרת עלית וגידל את שני ילדיו (בתו עורכת דין, בנו סיים לאחרונה שירות בקבע). רק השנה העתיק את מגוריו לחיפה.
- הוא נוהג להגיע אישית לכל אירוע המתרחש בשטח - אירוע פגיעה באיש סגל, התפרעות וכדומה. הוא תמיד מעורב אישית במתרחש ומנחה את המפקדים 'לעולם לא לנהל מבצעים מאחורי מסך פלזמה'.
- בחדרו תלויה תמונה של אריק שרון, עם הקדשה אישית. לתמונה יש ערך סנטימנטלי רב עבורו. בין השניים שררה הערכה רבה וההידרדרות במצבו הבריאותי של שרון העציבה אותו מאוד. גנות אף הוזמן אישית להצטרף למשלחתו של ראש הממשלה שרון ב"מצעד החיים" לפני שנתיים.
- גנות הוא 'אלוף משטרת ישראל' בהקמת יחידות חדשות: מתחנת קצרין בצפון, תחנת נצרת עלית, טירת הכרמל, יחידת גבול לבנון למלחמה בסמים, מרחב התפר במג"ב, אגף התנועה ועד מנהלת ההגירה.

בתקופת כהונתך נחשף שב"ס הרבה יותר לתקשורת. מדוע נקטת את המדיניות הזו?

"מיום כניסתי לתפקיד, כדי למנוע את הצורך בהדלפות, קבעתי כמדיניות לפתוח את השירות כלפי התקשורת והציבור, ואני חושב שזהו אחד ההישגים שלי. לא הסתרנו כלום, פתחנו הכל - מנושא הבטחוני ועד הפוליטי, מנושאים סודיים ועד פחות סודיים, וזה השתלם לנו. למה? כי ללא חשיפה אין מורל, וללא מורל אין תוצאות. ללא חשיפה יש הדלפות, והדלפות זו מכה מורלית, ומורל ירוד פירושו פגיעה באפקטיביות. לי אין מילה רעה אחת להגיד על התקשורת. זכיתי לתקשורת אובייקטיבית, לא תמיד מפרגנת, אבל עניינית."

דיברת רבות על הדימוי העצמי של עובדי שב"ס. איך אתה רואה את הדימוי של שב"ס היום?

"אני מאחל לכל ארגון שהמורל של אנשיו יהיה כמו בשב"ס כיום. תסתכל על הסוהרים והלוחמים שלנו - גאוה ותענוג. על כל מקום פנוי אצלנו מתמודדים כיום ארבעה אנשים, רמת ההשכלה עלתה, הרמה האינטלקטואלית עלתה, ואני חושב שאנחנו יכולים להיות גאים בכך מאוד. אגיד יותר מזה: העובדה שהשר לבטחון הפנים הציע לא ליעקב גנות אלא לנציב שב"ס, להיות מפכ"ל המשטרה, זו הבעת כבוד והערכה עצומה לשירות בתי הסוהר. ללא הצלחת הארגון הזה, השר לא היה מבקש ממני לקחת על עצמי את התפקיד, ומבחינתי, בעצם, הוא הציע לכל שב"ס את התפקיד."

השגת איזון תקציבי

תקופת כהונתו של יעקב גנות התאפיינה, בין השאר, באיזון כלכלי יוצא דופן בתקציב שב"ס. לראשונה, אחרי שנים של גרעונות כבדים, הצליח שירות בתי הסוהר להציג תקציב מאוזן.

"תפיסת העולם שלי אומרת שארגון שהוא לא איתן מבחינה תקציבית, אינו מסוגל להוביל מהלכים אלא נאלץ להיגרר אחרי תכתיבים. הארגון שלנו בריא, מאוזן מבחינה תקציבית, ואני הקפדתי בקנאות על המסגרת הזאת כדי לא להגיע למצב שגורמים אחרים יכתיבו לי מה לעשות. הצלחתי

מתנה סימלית מהשר לאיש שהניע תהליכים

בכך בעזרת קציני המטה הרלוונטיים, חיים גליק ומתי שולץ, וכן זכינו לסיוע והבנה רבים ממשרד האוצר. למען האמת, המשרד עמד לצדנו ומאחורינו לאורך כל השנים ששירתתי בשב"ס."

היית מושנה משהו ממה שעשית בתקופת כהונתך?

"לא הייתי מושנה דבר. אין לי הערה אחת - יש לי רק הערכה עמוקה מאד לסוהרים ולקצינים, לאנשי הטיפול והשיקום, הביטחון והמודיעין, התעסוקה, המטה, כל אנשי שב"ס. יש כל כך הרבה חיילים אלמונים, כל כך הרבה אנשים שאתה לא רואה, לא שומע, לא מרגיש, וכולם צריכים לתפקד כדי שהכל יתגלגל כמו שצריך. הרי כל בית סוהר הוא מדינה בזעיר אנפין, עולם מיניאטורי. כל בית סוהר צריך לדאוג למכלול של נושאים - משירותי דת ועד רפואה, מנושאי כלכלה ותחבורה ועד תעסוקה, מהתייחדות ועד

מספרים שלא קיימים באף כלא בעולם. אמצעי ההרתעה היחיד של סוהר לא חמוש, כפי שהוא אצלנו, היא היכולת שלו להשליט סמכות וסדר. אנחנו חייבים להצדיע לסוהרים וללוחמים שלנו! אני לא רוצה להשוות בין סוהר לשוטר ולחייל. אני כן רוצה להגיד, שסוהר אינו נופל במאומה משוטר או מחייל, ואני משאיר לכולם לדמיין עד כמה מסתכן סוהר לא חמוש באגף בטחוני, כשהוא מטפל ב-120 מחבלים מסוכנים, במגע מטווח אפס, 24 שעות ביממה.

אתה עצמך חששת אי-פעם מאיומים או מנקמה?

"בחיים לא. תמיד אמרתי יתגידו ותשתמשו בשמי כמי שנתן את ההוראה, כמי שהנחה וקבע. אף פעם לא פחדתי".

נציב שב"ס יעקב גנות נפרד מהסוהרים

פרידה בראש מורם

השבועות האחרונים, אומרים מקורבים לגנות, היו לא צפויים. כמו השר הממונה, שרחש הערכה רבה לגנות עוד מהימים בהם עמד בראש שב"ס, גם אנשי שב"ס, הקצינים והסוהרים, לא צפו את השתלשלות העניינים המוזרה שהביאה לפרישתו. האנשים בלשכתו של הנציב, כך נראה, עדיין לא מעכלים את העניין. הוא עצמו, לעומת זאת, נראה כמי שעשה כבר איזו דרך פנימית והחליט כי הגיעה העת להיפרד מהארגון בגו זקוף ובתחושת גאווה בלב, עם איחולי הצלחה למחליפו.

הקדנציה שלך היתה אמורה להסתיים בתוך שנה בערך. אתה מרגיש שלא מיצית את התפקיד לגמרי?

"בזמננו, סוכם עם השר על קדנציה של בין ארבע לחמש שנים, אבל בכל מקרה, תכננתי להשלים את מהלך העברת המתקנים ממשטרת ישראל אלינו, ואז לפרוש".

מדוע?

"כי אני חושב שזוהי סיימתי ומיצייתי את עצמי. אני לא מרגיש שמלאכתי נקטעה, ואת המשך ביצוע המשימות אני משאיר לאחרים - תן להם לעשות".

יש דברים שאתה חולם כל השנים לעשות, כאזרח?

"פעם אחת לקום בבוקר בשבע. בחיים לא עשיתי את זה. אני קם כל בוקר ברבע לארבע, ברבע לחמש יוצא מהבית, ברבע לשש אני במשרד. ככה ארבעים שנה. מיום עלייתי ארצה, בסוף 63, לא הספקתי להיות אזרח מן השורה, כזה שמשלם באוטובוס, חוץ מהתקופה שלמדתי באולפן. עליתי ארצה, ישר לאולפן, התגייסתי - ומאז שכחתי להשתחרר 42 שנה. אין חייל ותיק ממני בממשטרת ישראל או בשב"ס. אני קצין מגיל 19, קצין מג"ב הראשון שיצא לקורס קצינים בסדיר. לכן, אם את שואלת, לחוות קצת אורח חיים מסוג אחר, זה כבר חידוש גדול בשבילי".

יש לך כבר תכניות ספציפיות?

"מכיוון שכל ההתרחשות היתה כל כך מהירה ובלתי צפויה, טרם הספקתי לעשות סדר במחשבות. מאחר שלא תכננתי לבקש את תפקיד המפק"ל - גם לא תכננתי לקבל או לא לקבל, או לפרוש. רק עכשיו אני מתחיל לחשוב, בפרט ובכלל, על תוכניותי הלאה. אני צריך להכריע בין כל ההצעות שמונחות לפני".

ובחידוך גנות אומר: "דבר אחד אני מבטיח - אמצא מה לעשות".

עמדנו היטב ביעדים. לשמחנתנו, לא היה צורך בכל מקומות הכליאה שהכנו לצורך העניין, כך שהשתמשנו בהם להתרחבות".

אילו רגעים היו מרגשים במיוחד מבחינתך בתקופת כהונתך בשב"ס?

"אזרח מהשורה לא יבין זאת, אבל מבחינתי, היום שבו אתה פותח בית סוהר חדש הוא יום מרגש. אם פותחים תחנת משטרה, או תחנת חשמל או טיפת חלב - החידוש משפיע כלפי חוץ, הציבור חש אותו בחיי היומיום. אצלנו, הציבור לא מרגיש שקרה משהו, אבל בשבילנו, ביום שמגיעים אסירים ראשונים לכלא חדש זו חגיגה עצומה, בשורה של שיפור ושינוי לטובה. ביום שקיבלנו לידינו את כלא 'מגידו' - זו היתה חגיגה בשבילנו,

"פעם אחת לקום בבוקר בשבע. בחיים

לא עשיתי את זה. אני קם כל בוקר

ברבע לארבע, ברבע לחמש יוצא

מהבית, ברבע לשש אני במשרד. ככה

ארבעים שנה. מיום עלייתי ארצה, לא

הספקתי להיות אזרח מן השורה"

סימן שצה"ל מעביר את המתקנים לשב"ס, כרשות כליאה מרכזית. ביום שקיבלנו את בית המעצר 'קישוין', הבנו שהמשטרה מצטרפת למהלך הזה. עוד רגע מרגש! לראות הצגת תיאטרון של נוער בכלא. אני לא רגשן, ויש לי רק עין אחת, אבל היא דמעה כשצפיתי בהצגה שהם העלו".

טקס העברת בית מעצר אבו כביר לאחריות שב"ס

מילה למחליפך, בני קניאק? אילו משימות עומדות בפניו? מה עוד דורש שיפור בשב"ס?

"קודם כל, מדובר בקצין מעולה, ששירת שנים רבות במשטרה במגוון תפקידים, ואני משוכנע שאנשי צמרת שב"ס, עד אחרון הסוהרים, יעזרו לו להצעיד את הארגון קדימה. מצפה לו עבודה לא קלה - השלמת היעד של הפיכת השירות לארגון בלעדי שמטפל באסירים ובעצורים בארץ.

מעבר לזאת, חייבים לשפר את סביבת העבודה של הסוהר, את תנאי המחיה של האסיר, צריך להוסיף כל מה שאפשר בתחום השיקום, הטיפול והתעסוקה, ומעל לכל - חייבים לשפר את שכרם של הסוהרים ואת תנאי עבודתם מפני שסוהרים שעוסקים בתחומים כה מסוכנים ומגוונים כמו סוהרי ישראל - אין בעולם כולו.

"700 אסירים בטחוניים שפוטים למאסר עולם, 2,400 מאסרי עולם - אלה

הקמת יחידת מצדה

טיפוח הסגל, הכשרתו ושיפור תנאי השירות

הקמת היחידה לפיקוח על עברייני מין

ארבע שנות
עשייה

נציב שב"ס
רב-גונדר
יעקב גנות
2007-2003

הרחבת יחידת נחשון והקמת פלגות ליווי על פי אזורים

שינוי מבנה הארגון והפיכת הגושים למחוזות

קבלת האחריות על מיתקני הכליאה הצבאיים - 80,000 מחבלים באחריות שב"ס

עלייה של 74% במספר הסוהרים

הובלת התהליך להעברת הליוויים ממשטרת ישראל לשב"ס

העברה של בתי המעצר קישון ואבו כביר ממשטרת ישראל לשב"ס וקליטתם

עלייה של 94% במספר מקומות הכליאה ושיפוץ בתי הסוהר הקיימים

לראשונה בשב"ס: גיוס של סוהרי חובה בשירות סדיר ובנייה של מסלול קידום עבורם